

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВТА НА ЧОВЕКА

Брой 22, септември 2012 г.

Съдържание

В настоящия двадесет и втори бюлетин **„Съдебна практика по правата на човека“** ще намерите кратко резюме на решения, постановени през юли 2012 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по всички дела срещу България и по дела срещу други държави, както и подбрани дела на Съда на Европейския съюз по дела, касаещи права на човека. Бюлетинът излиза в електронен вариант и се разпространява безплатно.

Подбрани и представени са решения в следните области:

- право на живот;
- забрана за изтезание и нечовешко и унижително отнасяне или наказание;
- право на свобода и сигурност;
- право на справедлив съдебен процес, разумен срок и презумпция за невинност;
- право на зачитане на личния и семейния живот;
- свобода на изразяване, на съвестта и религията, на събранията и на сдружаване;
- право на собственост;
- забрана срещу дискриминация;
- други права.

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ПРАВО НА ЖИВОТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Властите не са успели да изпълнят задълженията си да осигурят ефективно наблюдение в училище, пред което момче е било намушкано с нож от ученик.

Решение на Съда по делото [Kayak v. Turkey \(no.60444/08\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са роднините на Sedat Kayak, 15-годишно момче, което през 2002 г. било намушкано с нож от Е.Г., 18-годишен ученик, на 150 м. от училищепансион, в което Е. Г. учел. През 2000 и 2001 г. директорът на училището правил искания пред образователната дирекция да бъдат поставени решетки на прозорците на общежитието, обръщайки внимание, че лесно можело да се проникне вътре, както и полицейското присъствие, за да се осигури защитата на учениците от прояви на тормоз пред училището от младежки банди.

На 27 септември 2002 г. Sedat Kayak и негови приятели отишли до училището, за да посетят техните братя. В двора на училището станал скандал между тях и Е. Г., следствие на който Е. Г. намушкал Sedat Kayak с откраднат от училищния стол нож за хляб, следствие на което Sedat Kayak

починал. Впоследствие Е. Г. бил осъден за убийството. Жалбоподателите завели дело за вреди заради бездействие на администрацията, но искът им бил отхвърлен, тъй като не била установена отговорност на административните власти.

Решението: ЕСПЧ отбелязва, че училищните власти имат важна роля в опазване здравето и живота на учениците и тяхната защита от насилие, докато са под училищен контрол. Наистина училищният персонал не може да се очаква да наблюдава всеки ученик по всяко време; същевременно обаче движението вътре и отвън пред училището изисква засилено наблюдение. Съдът в това отношение отбелязва, че директорът на училището неуспешно е обръщал внимание на образователните власти на проблемите със сигурността. В конкретния случай скандалът, възникнал между Sedat Kayak, приятелите му и Е. Г., е станал в двора на училището, а Е. Г. е успял да открадне нож от училищния стол, въпреки задълженията на персонала да осигурява наблюдение над стола по време на ядене, над общежитието и двора (поради ограничения персонал обаче училището понякога възлагало тази задача дори на ученици). Поради тези съображения Съдът намира, че властите не са успели да изпълнят задълженията си да осигурят ефективно наблюдение в училището, поради което е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията.

2. ЗАБРАНА ЗА ИЗТЕЗАНИЕ И НЕЧОВЕШКО И УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Съдът отхвърля жалба срещу България във връзка с оплаквания на български граждани за действия, случили се на италианска територия в юрисдикцията на италианските власти, при положение, че българските органи са оказали необходимото съдействие в рамките на своята компетентност.

Решение на Съда по делото [M and others v. Italy and Bulgaria \(no. 40020/03\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са четирима български граждани от ромски произход – двама родители, дъщеря им Л. М. и съпругата на сина им. През май месец 2003 г. семейството заминало за Италия, тъй като им била обещана работа във вила в Рим при сръбски гражданин, също от ромски произход. Жалбоподателите твърдят, че няколко дни след като пристигнали, те били малтретирани и заплашвани и принудени да се върнат в България, като оставят непълнолетната си дъщеря в Рим. Момичето било непрекъснато бито, изнасилвано и принуждавано да краде. Представените пред Съда медицински доклади сочат, че тя действително е имала редица наранявания и причинени инфекции и е възможно те да са причинени по описания от нея начин.

След като майката на Л. М. и снаха ѝ се върнали в Италия десетина дни по-късно, те подали сигнал до италианските власти, които при полицейска операция на 11 юни 2003 г. освободили момичето. Жалбоподателите се върнали в България и неколкратно писали писма до италианските власти с искане за информация по случая, като настоявали да

се образува наказателно производство срещу сръбското семейство. Вместо това обаче, след проведени разпити след освобождаването на момичето в Италия било заведено дело срещу тях за набедяване. Те се обръщали и към българските власти с искане за сътрудничество между органите на двете държави.

Версията, представена по делото от италианските и българските власти, е че жалбоподателите са отишли в Италия при сръбското семейство, където дъщеря им била дадена за съпруга на един от тях срещу няколко хиляди евро и следователно при наличието на ромска сватба и че не можело да се повдига въпрос за отвличане, трафик на хора и т.н.

Пред Съда жалбоподателите твърдят нарушение на забраната за изтезания по чл. 3 от Конвенцията, тъй като италианските власти не са освободили момичето своевременно и така не са предотвратили нейното продължително насилване, както и в процедурен аспект срещу властите на двете държави за това, че не са провели ефективно разследване по случая. Те твърдят още, че италианските власти са се отнесли лошо с майката на момичето при проведения разпит. Освен това жалбоподателите се оплакват срещу Италия и България и за нарушение на забраната за принудителен труд по чл. 4 от Конвенцията, като смятат, че Л. М. е била принуждавана да се занимава с организирана престъпност и била жертва на трафик на хора. Освен това те твърдят, че са били дискриминирани от двете държави поради ромския си произход, в противоречие с чл. 14 на Конвенцията.

Решението: ЕСПЧ намира нарушение на процедурния аспект на чл. 3 на Конвенцията срещу Италия във връзка с

непроведено разследване по оплакванията на Л. М. и посочва, че дори да е бил налице брак, държавата е длъжна да извърши разследване в случай на оплакване за сексуално насилие, още повече с оглед на факта, че момичето е било непълнолетно. Властите не са разпитали други възможни свидетели по делото, а и са приключили проверката по жалбите на жалбоподателите в рамките на по-малко от ден, поради което е нямало как да установят точно фактите по тях.

По отношение на оплакванията на жалбоподателите по чл. 3 срещу България, Съдът ги отхвърля като недопустими, тъй като разглежданите събития са се случили под юрисдикцията на Италия и извън юрисдикцията на България. Следователно за България не съществува задължение да проведе разследване по случая и в Конвенцията не се съдържа право, според което държавата следва да осигури дипломатическа защита или да осъществи друг вид международна намеса с оглед защита на индивидуални права. Освен това Съдът отбелязва, че българските власти неколкратно са оказвали натиск върху италианските си колеги, за да бъдат предприети адекватни действия от тяхна страна.

ЕСПЧ обявява за недопустими и оплакванията по чл. 4 на Конвенцията срещу Италия, като отбелязва, че описаните обстоятелства можеше да представляват трафик на хора, но пред Съда не са представени доказателства, които да установяват това и да потвърждават версията на жалбоподателите, че Л. М. е била изпратена в Италия за извършване на незаконни действия. Поради това и италианските власти не са имали задължение да разследват трафик. По отношение на същите оплаквания срещу България Съдът посочва, че ако твърденият трафик на хора е започнал на територията на нашата държава, то той би бил компетентен да разгледа съответните отговорности на държавата в тази връзка. Съдът обаче вече е установил, че обстоятелствата по случая не представляват трафик на хора и единственото оплакване на жалбоподателите е, че българските власти не са им оказали съдействие при

отношенията с италианските органи, а не че не са разследвали евентуален трафик. Съдът смята, че българските власти са им оказали съдействие и са поддържали сътрудничество с италианските си колеги.

Съдът отхвърля и твърденията за нарушение на забраната за дискриминация по чл. 14 на Конвенцията. Той напомня, че при разследване на случаи на насилие, държавните власти имат допълнително задължение да предприемат адекватни мерки за разкриване на расистки мотиви и установяване дали събитията са повлияни от етническа омраза. ЕСПЧ обаче смята, че дори да се приеме версията за случилото се на жалбоподателите за достоверна, отнасянето към тях не би могло да се квалифицира като расистко или продукт на етническа омраза. Жалбоподателите освен това не са индикирали това пред полицейските власти, за да започне разследване по оплакването. Макар че приема, че италианските власти не са успели адекватно и ефективно да разследват твърденията на жалбоподателите, Съдът не смята, че този факт е повлиян или е следствие на дискриминация. ЕСПЧ отбелязва в тази връзка и че жалбоподателите нямат оплаквания за антиромско отношение или за произнесени расистки обиди от полицията, прокуратурата или съда в Италия.

ЕСПЧ не присъжда обезщетение за това нарушение, защото жалбоподателите не са поискали обезщетение към момента, когато Съдът е изискал това от тях. По делото има особено мнение на съдия Калайджиева във връзка с оплаквания по чл. 3 и чл. 4, по които не е намерено нарушение.

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Като не е осигурила адекватна защита на човек с психически и физически увреждания срещу тормоз, упражняван от малолетни ученици, държавата е нарушила позитивните си задължения по чл. 3.

Фактите: Първият жалбоподател, който е с физически и психически заболявания, живеел с майка си (втората жалбоподателка) на приземен етаж в кооперация в близост до основно училище. И двамата жалбоподатели се оплакват, че в периода юли 2008 – февруари 2011 г. са били системно тормозени от ученици и че властите не са направили нищо, за да ги защитят. Децата звънели на вратата по различно време, плюели по първия жалбоподател, ритали го и го блъскали, горели ръцете му с цигари, вандалствали и крещели обиди и по двамата жалбоподатели. Тормозът се отразил крайно негативно на първия жалбоподателя – той бил объркан, уплашен и гневен. Не веднъж жалбоподателите подавали оплаквания до редица органи, включително социалните служби. Много пъти звънели в полицията и искали да им бъде помогнато. След всяко обаждане полицаи пристигали в дома им, понякога твърде късно, като често само казвали на децата да се махат или да престанат да вдигат шум. Освен това полицаите разпитали няколко ученика, но отбелязали, че макар да признават, че са упражнили насилие спрямо първия жалбоподател, те са твърде малки, за да носят наказателна отговорност.

Решението: По оплакването по чл. 3 от Конвенцията ЕСПЧ отбелязва, че първият жалбоподател е бил тормозен продължително време и в резултат се е чувствал безпомощен и уплашен, а поне веднъж е бил и физически наранен. Според Съда това малтретиране е достатъчно сериозно, за да е нужна защитата на чл. 3. Актове на насилие, които нарушават забраната на чл. 3, нормално изискват прилагане на наказателноправна мярка. В настоящия случай обаче повечето от твърдените извършители са били деца под 14-годишна възраст, които по националния закон не са наказателно отговорни. Много е възможно също така нито едно от деянията само по себе си да не представлява престъпление, но въпреки това всички деяния, взети заедно, са несъвместими с чл. 3.

Към случая на жалбоподателя следователно следва да се прилагат позитивните задължения на държавата, които тя има извън сферата на наказателното право, когато компетентните държавни органи са наясно, че спрямо човек с психически и физически увреждания се упражнява сериозен тормоз. Властите са знаели за тормоза от самото начало и са били длъжни да предприемат всичко необходимо, за да защитят първия жалбоподател. Макар полицаите да са разпитали децата, които се твърди, че са били замесени и макар, че проблемът е бил обсъждан в училището с учениците и родителите им, на практика не е било направено нищо, за да се прецени реално ситуация и да се предотвратят последващи инциденти. Съдът е шокиран от пълното отсъствие на социалните служби, които нито са осигурили специалист, който да работи с децата, нито са предоставили психиатрична помощ на първия жалбоподател. На тези основания Съдът намира нарушение на чл. 3 по отношение на първия жалбоподател.

По оплакването по чл. 8 Съдът отбелязва, че тормозът над първия жалбоподател неизбежно е накърнил личния и семейния живот на неговата майка. В светлината на заключението си за нарушение на чл. 3 Съдът не може да постанови друго, освен че властите не са предоставили адекватна защита на правата на втората жалбоподателка по чл. 8. Съдът е намерил нарушение и на чл. 13 във връзка с чл. 3 и с чл. 8 от Конвенцията, тъй като жалбоподателите не са могли да се оплачат от актовете на насилие и тормоз спрямо тях.

За да изпълни задълженията си, произтичащи от предишни решения на Съда по аналогични случаи, Румъния трябва да въведе ефективна система от правни средства, която да позволи на националните власти да подобрят условията в затворите, включително като предоставят на лишените от свобода адекватна медицинска помощ, и да предоставят подходящо обезщетение на жертвите

на нарушение на чл. 3 (нечовешко и унижително отнасяне).

Решение на Съда по допустимост по делото [Iacov Stanciu v. Romania \(no. 35972/05\)](#)

3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Продължаването на задържането и принудителното психиатрично лечение на жалбоподателката не са били придружени с достатъчно законови гаранции срещу произвол.

Решение на Съда по делото [X v. Finland](#) (no.34806/04)

Фактите: Жалбоподателката, г-жа Х., е педиатърка по професия. През април 2001 г. тя била арестувана по подозрение, че е помогнала на жена да отвлече дъщеря си, която била настанена в социален дом за подкрепа на семейства във Финландия. По-късно били повдигнати обвинения срещу жалбоподателката, че е повлияла на майката да вземе решение да отвлече детето. По време на наказателното производство съдът наредил на г-жа Х. да се извърши съдебнопсихиатрична експертиза, но тъй като тя се укрила, съдът наредил задържането ѝ под стража и по-късно тя била трансферирана в психиатрична клиника, където доктор заключил, че се налага принудителното ѝ лечение в клиника. Въз основа на заключението му Бордът на съдебномедицинската психиатрия при Националната медико-правна институция взел решение през февруари 2005 г. за принудителното ѝ лечение. Това решение било потвърдено впоследствие от Върховния административен съд през октомври 2005 г.

Междувременно през март 2005 г. клиниката започнала да поставя принудително на г-жа Х. инжекции със Zuprexa и Risperdal Consta, тъй като тя отказвала да ги приема по орален път. Последвали две решения, взети от работещи в клиниката доктори за

продължаване на лечението ѝ. Тези решения били обжалвани от г-жа Х. пред административните съдилища, но без успех. Тя подала и жалби до различни институции срещу принудителното администриране на лекарства върху нея, които останали също без успех. През януари 2006 г. г-жа Х. била освободена от клиниката. Наказателното производство приключило срещу нея, като съдът намерил, че г-жа Х. е извършила престъплението, в което била обвинена, но не следва да носи наказателна отговорност поради липса на вмняемост по време на извършването му.

Решението: По отношение на оплакванията на жалбоподателката, че задържането ѝ в психиатричната клиника не е било законно и противоречи на чл. 5 от Конвенцията, Съдът разглежда отделно оплакването за задържане за принудително лечение от 17 февруари 2005 г. нататък и отделно предхождащото го задържане за осъществяване на съдебнопсихиатрична експертиза.

По отношение на задържането за осъществяване на съдебнопсихиатрична експертиза Съдът го намира за законно и в съответствие с изискванията на чл. 5 за липса на произволност. Той го разглежда по чл. 5, § 1 (b), който позволява на националните власти да задържат някого заради неизпълнение на законосъобразно съдебно решение. В случая на жалбоподателката съдът е наредил осъществяването на експертизата с цел да прецени нейната вмняемост при извършването на престъплението, в което е била обвинена, като накрая на наказателното производство именно въз основа на заключенията от експертизата съдът е намерил, че г-жа Х. не следва да бъде наказателно отговорна. Освен това, макар престоят в болницата на г-жа Х. с цел извършване на експертизата да е бил сравнително дълъг – от 11 ноември 2004 г. до 17 февруари 2005 г., той е бил

продължен поради необходимост от извършване на още изследвания, бил е под постоянния надзор на Националната медико-правна институция и не е излязъл извън законовия максимален срок. Поради това Съдът отхвърля като явно неоснователно оплакването на жалбоподателката, че задържането ѝ от 11 ноември 2004 г. до 17 февруари 2005 г. за извършване на съдебнопсихиатрична експертиза по наказателното дело срещу нея е било незаконно.

Що се отнася до оплакването ѝ, че след 17 февруари 2005 г. задържането ѝ за принудително лечение е било незаконно Съдът приема, че то следва да се разгледа по чл. 5, § 1 (е) относно задържането на душевноболни лица. Първоначално решението за настаняването ѝ за принудително лечение е било основано, макар и не на съдебно решение, на преценката на независим административен орган - Борда на съдебномедицинската психиатрия при Националната медико-правна институция, и на заключението на доктор, неучаствал във вземането на решението, че ако не бъде лекувана, състоянието ѝ може да застраши сериозно здравето ѝ. Това решение е било потвърдено от Върховния административен съд. Поради това първоначалното решение за настаняването на г-жа Х. за принудително лечение не поставя проблеми. Не е така положението обаче по отношение на решенията за продължаване на това задържане, взети на два пъти през юли 2005 г. и януари 2006 г., които за Съда не са предоставили на жалбоподателката достатъчно гаранции срещу произвол. По-конкретно, решенията не са се основали на независими мнения, тъй като те са били взети по закон от доктори от лекуващата клиника и пациентите така нямат право на друго, независимо медицинско мнение. Съдът намира това положение за проблематично, тъй като не създава гаранции срещу произвол при взимането на решение за продължаване на лечението в клиниката.

Освен това по финландския закон пациентите нямат право да искат преглед на нуждата от продължаване на лечението, а такъв периодичен контрол може да стане

само по инициатива на властите на всеки 6 месеца. Съдът е намирал вече в други свои решения, че не е достатъчно инициативата за периодичен контрол над нуждата от продължаване на принудителното лечение да е само на властите. Този проблем се подсилва и от факта, че по финландския закон заповедта за принудително хоспитализиране на пациент в психиатрична клиника съдържа и автоматично разрешение за принудително администриране на медикаменти върху него, дори и против волята му, като пациентът няма своевременно правно средство да се защити срещу това. Поради тези причини ЕСПЧ намира, че в случая е нарушен чл. 5, тъй като законът не е в съответствие с Конвенцията – не е предоставил достатъчно гаранции на г-жа Х. срещу произвол.

Съдът намира още и нарушение на чл. 8 от Конвенцията – право на зачитане на личния живот на жалбоподателката, заради принудителното администриране на медикаменти върху нея въпреки волята ѝ. Това администриране е било съобразно националния закон, но този закон не е предоставил достатъчно гаранции срещу произвол в тия случаи – докторите са имали право да предприемат най-драстични мерки независимо от волята на г-жа Х., те не са били длъжни да искат писменото съгласие на лицето или на неговите роднини или настойници/ попечители, като автоматично са могли да приложат принудително лечение при несъгласие на лицето. Освен това техните решения не са подлежали на съдебен контрол и преценка за пропорционалност на принудителното администриране на медикаментите с възможност да се иска неговото прекратяване. Поради това Съдът заключава, че изискването на законност на намесата в правото на личен живот по чл. 8 на Конвенцията не е било изпълнено в настоящия случай, тъй като не са били налице достатъчно гаранции срещу произвол при принудителното лечение.

Произволното задържане на известен украински опозиционен лидер, г-н Юрий Люценко, е в противоречие с изискванията на чл. 5, §§ 1, 2, 3 и 4.

Решение на Съда по делото [Lutsenko v. Ukraine \(no.6492/11\)](#)

ЕСПЧ отбелязва по-специално, че основанията, изтъкнати от властите за задържането под стража на г-н Люценко в подозрение за извършване на престъпления по служба, са били спорни, неадекватни и противоречащи на принципите на справедливия процес. Сред основанията на властите за задържането му са били например това, че той и адвокатът му са преглеждали твърде бавно делото, че не си признавал вината или че бил упражнил натиск върху свидетелите като давал интервюта в медиите. Съдът подчертава, че властите са имали други средства да дисциплинират страните в процеса при протакане на делото, а не да санкционират лицето чрез задържането му заради упражняването на правата му да се запознава с делото. Освен това за Съда е доста притеснително, че задържане може да е основано на това, че лицето упражнява свое основно право на справедлив процес - да не уличава себе си в извършване на престъпление, което означава, че някой

може да бъде наказан от украинските власти за това, че упражнява свои основни права в процеса. Така също фактът, че г-н Люценко дава интервюта във връзка с процеса, украинското правителство по никакъв начин не е посочило как това застрашава свидетелите. Г-н Люценко е известен опозиционен лидер и е нормално да се очаква той да изразява публично мнение за процеса.

Освен това ЕСПЧ намира и нарушение на чл. 18 във връзка с чл. 5 от Конвенцията (ограниченията, допустими в съответствие с Конвенцията относно упражняването на правата, не могат да се прилагат за цели, различни от предвидените). Съдът приема, че арестът и задържането на г-н Люценко с мотива, че той изкривява общественото мнение, като прави изявления в медиите, определено показват, че властите са искали да го накажат заради публичното му изразено несъгласие с обвиненията и публичните му твърдения, че е невинен. Следователно задържането му е било използвано и за други цели, различни от тези по чл. 5 от Конвенцията.

4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Нова квалификация на обвиненията срещу жалбоподателя при гледане на наказателното дело срещу него от последната съдебна инстанция е попречила на организиране на неговата защита и е довела до несправедлив съдебен процес в противоречие с изискванията на чл. 6, § 3, (а) и (b) на Конвенцията. Освен това временното отстраняване на жалбоподателя от длъжност поради наличието на висящо производство срещу него в продължение на над 6 години не е пропорционално и не представлява нормална и неизбежна последица на наказателното производство.

Решение на Съда по делото [D.M.T. and D.K.I. v. Bulgaria \(no. 29476/06\)](#)

Фактите: Жалбоподатели са Д.М.Т. и съпругата му Д.К.И. На 28.07.1999 г. бизнесмен подал сигнал до службите за борба с организираната престъпност, че г-н Д.М.Т. поискал от него голяма сума пари като подкуп във връзка с длъжността му в икономическа полиция към МВР. В резултат Д.М.Т. бил задържан и впоследствие бил осъден за пасивен подкуп на 20 години лишаване от свобода с присъда от 30.10.2002 г. на Военния апелативен съд. С решение от 14.07.2004 г. ВКС върнал делото, тъй като преценил, че деянията на жалбоподателя следва да се квалифицират като измама. При повторното гледане на делото исканията на защитата за още доказателства били отказани, а Военният апелативен съд потвърдил отново първоинстанционната присъда за пасивен подкуп. Друг състав на ВКС с окончателен акт от 21.10.2005 г. изменил решението,

като осъдил г-н Д.М.Т. за измама на 7 години лишаване от свобода и постановил конфискуване на половината от дела му от семейното жилище.

Междувременно, поради висящото наказателно производство срещу него, още през август 1999 г. жалбоподателят бил временно отстранен от длъжност. Според вътрешното право той не можел да извършва друга дейност освен преподавателска или изследователска. Затова той неколкократно отправял искания да бъде уволнен, за да може да си потърси друга работа, но бил освободен едва на 09.12.2005 г., след като процесът приключил окончателно.

Пред Съда г-н Д.М.Т. се оплаква от нарушаване на правата му по чл. 6, § 1 и б, § 3 (а), (b) и (d) на Конвенцията, поради продължителността на производството, преквалификацията на обвиненията срещу него при гледане на делото на последната инстанция, както и липсата на възможност да организира защитата си, като разпита свидетели и събере допълнителни доказателства. Освен това жалбоподателят твърди нарушение на чл. 8 заради отстраняването му от длъжност, поради което не е получавал заплата и не е можел да си намери работа, а е трябвало да се издържа от доходите на съпругата си и да взема пари назаем от близки. Жалбоподателят се оплаква още за липса на ефективно вътрешноправно средство за защита по чл. 13 във връзка с чл. 6, § 1 и чл. 8 на Конвенцията, както и за нарушение на правото му по чл. 1 от Протокол № 1 във връзка с конфискация на половината от дела му от семейното жилище.

Решението: ЕСПЧ намира нарушение на разпоредбите на чл. 6, § 3, (а) и (b), поради извършената от ВКС преквалификация на деянията. Съдът отбелязва, че обвиненията в измама след връщане на делото от ВКС не

са били преквалифицирани нито от прокурора, нито от апелативния съд, а последната съдебна инстанция не е уведомила страните по никое време при гледане на делото за точната квалификация, която възприема. ЕСПЧ подчертава, че е от еднакво значение жалбоподателят да бъде уведомен както за фактите, въз основа на които е обвинен, така и за правната квалификация на деянията му. Ако г-н Д.М.Т. беше правилно информиран, стратегията му за защита би била друга, особено с оглед различията в съставите на престъпленията измама и подкуп по НК. Съдът счита, че ВКС е трябвало да даде възможност на жалбоподателя да изложи своите аргументи по новото обвинение и следователно е налице нарушение на правото на справедлив процес и по-специално на разпоредбите на чл. 6, § 3, (а) и (б) на Конвенцията. Поради това, ЕСПЧ не намира за необходимо да разглежда отделно твърденията във връзка със събирането на доказателства.

ЕСПЧ установява и нарушение на изискването за разумен срок на производството, тъй като намира, че за забавяне от около 2 години и половина от общо 6 години и 2 месеца продължителност на процеса са отговорни властите и този факт е с особено значение с оглед отстраняването на жалбоподателя от длъжност.

Поради нарушенията на чл. 6 на Конвенцията, ЕСПЧ не смята за необходимо да разглежда отделно оплакванията на жалбоподателя по чл. 1 от Първия протокол във връзка с конфискация на половината от дела му от семейното жилище.

Съдът намира нарушение и на чл. 8 на Конвенцията във връзка с отстраняване от длъжност на г-н Д.М.Т. ЕСПЧ смята, че наложената мярка е в съответствие със закона и преследва легитимна цел за превенция на престъпността, но не е налице справедлив баланс между правата на жалбоподателя и обществения интерес. Съдът отбелязва, че всяко неоправдано забавяне на производството повлиява и на продължителността на действие на

принудителната мярка. ЕСПЧ посочва, че за разлика от обстоятелствата по делото *Каров с/у България*, в настоящото дело се повдига въпросът за необходимостта и пропорционалността на отстраняването от длъжност. Докато подобна мярка е оправдана с оглед недопускане конфликт на интереси в държавната служба, в случая прилагането на тази бланкетна забрана за около 6 години представлява неоправдано бреме за жалбоподателя. Българските власти не са посочили основателна причина за отказа да уволнят г-н Д.М.Т., което би му позволило да потърси друга работа, а това не би попречило на наказателното производство и следователно мярката не е пропорционална на преследваната легитимна цел и не представлява нормална и неизбежна последица от съществуващия наказателен процес.

В съответствие с постоянната си практика ЕСПЧ намира нарушение на правото на ефективни вътрешноправни средства по чл. 13 във връзка с оплакването по чл. 6, § 1 от Конвенцията за продължителността на процеса. Съдът намира и нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 8, тъй като правителството не е установило да съществуват правни средства, които да овъзмездят жалбоподателя в случая.

За намерените нарушения Съдът присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на 5800 евро.

Налице е нарушение на правото на достъп до съд по чл. 6, § 1, когато националните съдилища са приложили грешно процедурните правила за изчисляване на преклузивните срокове за подаване на жалба.

Решение на Съда по делото [Radeva v. Bulgaria \(no. 13577/05\)](#)

Фактите: През март 2003 г. г-жа Радева поиска от общинската социална служба да ѝ бъде отпусната еднократна помощ за зъболечение. Службата ѝ отказала, защото жалбоподателката вече била получила помощ за отопление. Г-жа Радева

обжалвала отказа пред висшестоящия административен орган и след потвърждаване, при обжалването по съдебен ред с решение от 04.03.2004 г. СГС отхвърлил иска като недопустим, поради изтичане на 14-дневния преклузивен срок за подаване на жалба. Г-жа Радева депозирала жалбата си на 7-ми май; срокът изтичал на 1-во число, но дните от 1-ви до 6-ти май били неработни. С окончателно решение ВАС отхвърлил жалбата на г-жа Радева, като посочил, че срокът е изтекъл на първия работен ден след 1-ви май (събота), а именно - 3 май.

Пред Съда жалбоподателката твърди, че опакването ѝ не било разгледано по същество от националните съдилища, които изчислили сроковете грешно в нарушение на правото ѝ на достъп до съд по чл. 6 и чл. 13 на Конвенцията.

Решението: Съдът напомня, че правото на достъп до съд не е абсолютно и държавата има свобода на преценка при поставяне на условията за обжалване, но въведените ограничения не бива да засягат същността на правото на достъп до съд, освен това трябва да преследват легитимна цел и да са пропорционални на тази цел. ЕСПЧ отбелязва, че при тълкуването на процедурни правила за спазване на срокове националните съдилища следва да действат с оглед правилното администриране на правосъдието и зачитане принципа на правната сигурност. (вж. *Díaz Ochoa v. Spain*, no. 423/03). ЕСПЧ намира нарушение на чл. 6, § 1 на Конвенцията, тъй като намесата в правата на жалбоподателката не е била оправдана и не е преследвала легитимна цел, като е засегнало правото на достъп до съд, понеже националните съдилища са приложили грешно чл. 33, ал. 4 на тогавашния ГПК. Съдът посочва, че през 2003 г. първият работен ден след 1 май (четвъртък, а не събота, както посочва

ВАС) е бил именно 7-ми май. Според Съда не е било необходимо г-жа Радева да прилага изричното решение на МС за официалните празници, както твърди правителството.

ЕСПЧ присъжда на жалбоподателката 800 евро за разноски по делото, като счита, че намереното нарушение представлява достатъчно обезщетение. Съдът също отбелязва, че подходяща индивидуална мярка би била възобновяване на делото по чл. 239, ал. 6 на АПК (вж. *Yanakiev v. Bulgaria*, No. 40476/98; *Idakiev v. Bulgaria*, No. 33681/05).

Съдът заличава жалби по три дела с оплаквания за прекомерна продължителност на гражданско производство, поради постигане на приятелско споразумение или едностранни декларации на Правителството.

Решение на Съда по допустимост по делата [Sotirov v. Bulgaria \(no 19985/06\)](#), [Vasileva and others v. Bulgaria и други жалби \(no. 15423/07 и други\)](#) и [Savov v. Bulgaria и други жалби \(no. 24358/06 и други\)](#)

Съдът не намира нарушение на правото на справедлив процес по оплакване във връзка с проведения контрол над наложените дисциплинарни наказания на лишен от свобода.

Решение на Съда по делото [Marin Kostov v. Bulgaria \(no. 13801/07\)](#) – виж раздел 6

5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ, НА ДОМА И КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Съдът обявява за недопустима жалба с оплаквания за нарушение на правото на личен живот поради неспазване на шестмесечния срок за подаване на жалба по правилата на чл. 35 на Конвенцията.

Решение на Съда по допустимост по делото [Aramov v. Bulgaria \(no. 28649/03\)](#)

Фактите: На 28.11.2000 г. полицейски служители посетили дома на жалбоподателя и го отвели в полицейското управление против волята му, за да дава писмени обяснения. В периода май 2001 г. - октомври 2003 г. г-н Арамов бил призоваван неколkokратно. След като адвокатът му поискал информация относно причините и правните основания за разпит на жалбоподателя, полицията посочила, че името му било в списъка на криминално проявените лица за кражба на превозни средства. Жалбоподателят завел дело за вреди по ЗОДОВ срещу регионалната дирекция на вътрешните работи и посочил, че редицата незаконни и неоправдани задържания за разпит повлияли негативно на репутацията му. С решение от януари 2003 г., неподлежащо на по-нататъшно обжалване, окръжният съд отхвърлил иска на г-н Арамов, тъй като приел, че разпоредбите на ЗОДОВ не били приложими в случая. Жалбоподателят твърди, че не бил уведомен за постановеното решение и той и адвокатът му редовно правили справки в деловодството на съда, без да получат информация. Научил за решението през август 2003 г. при справка по интернет.

Според данни от съдебния регистър делото било върнато в районния съд на 21 януари 2003 г. и архивирано през април с. г.

Пред ЕСПЧ г-н Арамов твърди, че многократните арести и включването му в списъка на криминално проявени лица, без срещу него да е било образувано някога наказателно производство, се отразили негативно на доброто му име. Жалбоподателят поддържа, че тази намеса в личния му живот е неоправдана и не преследва легитимна цел, в нарушение на чл. 8 на Конвенцията, както и на чл. 13 в тази връзка.

Решението: Съдът отхвърля жалбата на г-н Арамов като недопустима при условията на чл. 35, §§ 1 и 4 на Конвенцията, тъй като жалбоподателят не е спазил 6-месечния срок. Съдът изследва, съобразно материалите и доказателствата по делото, в кой момент жалбоподателят е могъл да узнае за решението на окръжния съд. ЕСПЧ приема за недоказани твърденията на г-н Арамов, че съдебните власти не са изпълнили задължението си да регистрират навреме решението в деловодната система, като отбелязва, че жалбоподателят не представя никакви доказателства за проверките си в деловодството и за липсата на обяснение. ЕСПЧ отбелязва, че от момента, когато делото е било върнато на районния съд, т. е. 21.01.2003 г, той е можел да се запознае с него и е могъл да получи копие. Като приема тази дата за начало на 6-месечния срок, Съдът счита, че той е изтекъл на 21.07.2003 г, а жалбата е подадена на 22.08.2003 г.

Временното отстраняване на жалбоподателя от длъжност поради наличието на висящо производство срещу него в продължение на над 6

години не е пропорционално и не представлява нормална и неизбежна последица на наказателното производство.

Решение на Съда по делото [D.M.T. and D.K.I. v. Bulgaria \(no. 29476/06\)](#) – виж раздел 4

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Непропорционално е засегнато правото на зачитане на личния живот на двойка, носители на генетично заболяване, заради забраната в италианския закон за извършване на генетичен скрийнинг преди ин-витро процедура.

Решение на Съда по делото [Costa and Pavan v. Italy \(no.54270/10\)](#)

Фактите: Делото касае италианска двойка, носители на генетично заболяване – цистофиброза. След едно забременяване на жената, при което била открита болестта в ембриона и последвал аборт, двойката желала да заченат чрез ин-витро процедура и да се извърши генетичен скрийнинг на ембриона преди имплантирането му в жената, за да се избегне пренасянето на болестта. Италианският закон обаче забранява диагностиката преди имплантирането, като същевременно позволява ин-витро процедура за двойки, при които мъжът страда от предавани по полов път болести като ХИВ/ СПИН или хепатит В и С, с цел да се избегне риска от пренасянето на болестта.

Решението: ЕСПЧ не приема аргументите на италианското правителство, че забраната цели да защити здравето на майката и детето и избягването на рискове от злоупотреби, като отбелязва сериозните последици за родителите и особено майката в случаи, когато по-късно по време на бременността се установи наличието на болестта и трябва да се прибегне към аборт. Съдът обръща внимание на противоречието

в законовото решение в Италия – от една страна се забранява имплантирането само на здрави ембриони, а от друга – се разрешава аборт при плод, който показва симптоми на генетичната болест. Това законодателно решение е причинило на жалбоподателката страдание и притеснение да трябва да зачене по нормален начин и да се подложи на аборт, ако впоследствие се установи, че плода носи генетичната болест. Освен това много малка част от държавите членки на Съвета на Европа съдържат подобна забрана в законодателствата си. Поради тези съображения Съдът приема, че е налице непропорционално засягане на правото на зачитане на личния живот на жалбоподателите, в противоречие с чл. 8 от Конвенцията.

Като са отказали да разгледат по същество жалбата на мъж срещу отказа на властите да позволят на почти напълно парализираната му съпруга да се снабди с лекарство, с което да сложи край на живота си, властите са нарушили процедурните му права по чл. 8 на Конвенцията.

[Решение Koch v. Germany \(no. 497/09\)](#)

Фактите: Жалбоподателят е вдовец. След инцидент през 2002 г. съпругата му останала напълно парализирана до степен, че се нуждаела от апарат за дишане и непрестанно обслужване. Поради това желанието ѝ да сложи край на живота си било непоколебимо. През ноември 2004 г. тя подаде молба до Федералния институт за лекарства и медицинско оборудване да ѝ бъде разрешено да се снабди с медикамент, с който да извърши самоубийство в дома си. Институтът отказал да ѝ даде разрешение, защото искането ѝ противоречало напълно на закона, който предвиждал предоставяне само на живото-поддържащи и подпомагащи средства, но не и средства, които да улесняват човек да отнеме живота си. Г-н Koch и съпругата му подали жалба по административния ред срещу решението. На 12.09.2005 г. г-жа Koch извършила самоубийство в

Швейцария с помощта на организацията Dignitas.

На 3 март 2005 г. Институтът потвърдил решението си и уведомил жалбоподателя, че няма право да подава административна жалба, тъй като лично той няма правен интерес от такова дело. През април г-н Koch завел дело пред административния съд за прогласяване незаконосъобразността на решението на Института. Жалбоподателят твърдял, че Институтът е бил длъжен да издаде исканото разрешение на съпругата му. На 21.02.2006 г. съдът отхвърлил иска като недопустим и постановил, че жалбоподателят не е активно легитимиран, тъй като не може да твърди, че негови права са били нарушени. Съдът освен това приел, че решенията са законосъобразни и съобразени с чл. 8 на Конвенцията. Решението било потвърдено и от апелативния съд, а през ноември 2008 г. Конституционният съд не допуснал до разглеждане конституционната му жалба. Според мотивите на съда жалбоподателят не можел да се позовава на посмъртно право на съпругата си на човешко достойнство, а освен това наследник не можел да предявява иск за неимуществени вреди, претърпени от наследодателя.

Решението: Жалбоподателят твърди, че като са отказали да разгледат жалбата му по същество германските съдилища са нарушили правата му по чл. 8.

Правителството оспорва, че е имало намеса в правата на жалбоподателя по чл. 8. Съдът отбелязва, че това дело следва да се разграничи от делата, заведени от името на починалия от наследници или роднини, защото в случая жалбоподателят претендира, че са нарушени неговите права по чл. 8. Той твърди, че страданията на съпругата му и последващите обстоятелства около смъртта ѝ са го засегнали в качеството му на любящ и грижовен съпруг. Г-н Koch и съпругата му са били женени близо 25 години и са били много близки. Той е бил до нея и след 2002 г., приел е решението ѝ да сложи край на живота си и я е придружил в пътуването ѝ до Швейцария, за да изпълни решението си. Личното му отношение се доказва още

повече от факта, че е подал заедно със съпругата си жалбата срещу отказа на Института и след смъртта ѝ е предявил иск пред съдилищата от свое име. При тези изключителни обстоятелства, Съдът приема, че г-н Koch е имал силен и продължаващ интерес искът му да бъде разгледан от съдилищата.

Освен това, случаят засяга основополагащи въпроси, свързани с желанието на болен човек сам да определи кога да бъде сложен край на живота му, които въпроси са от обществен интерес, надхвърлящ конкретния човек и интересите на г-н Koch и починалата му съпруга.

И накрая, Съдът не може да се съгласи с аргумента на правителството, че не е имало нужда да се уважи искането на жалбоподателя да продължи делото на жена си, тъй като тя е можела да изчака приключването на производството пред германските съдилища. Съдът отбелязва, че въпросните производства са приключили повече от три години и девет месеца след смъртта ѝ и не е негова задача да преценява дали съпругата на жалбоподателя, която вече е била решила да сложи край на дългогодишните си страдания, е трябвало да чака края на едно триинстанционно производство, за да е сигурна, че съдилищата ще се произнесат по иска ѝ.

На тези основания Съдът приема, че г-н Koch може да претендира, че е бил директно засегнат от отказа на германските власти да позволят на съпругата му да се снабди с медикамент, с който да сложи край на живота си. Следователно е имало намеса в правата му по чл. 8. И тъй като правителството не твърди, а и Съдът не смята, че отказът да се разгледа иска по същество преследва някоя от легитимните цели, посочени в чл. 8, намира, че правата на г-н Koch, гарантирани от чл. 8, са били нарушени.

По същината на оплакването – дали е трябвало да бъде уважено искането на жалбоподателя и съпругата му и да ѝ бъде предписан медикамент, който да ѝ позволи да сложи край на живота си Съдът отбелязва, че само в 4 от разгледаните 42

законодателства на страни членки по Конвенцията е позволено на лекари да предписват медикаменти, които да позволят на пациент да отнеме живота си. Липсата на консенсус между страните членки на Съвета на Европа и свободата на преценка, която държавите имат в тази сфера, е основание Съдът да ограничи преценката си само до процедурния аспект на чл. 8 и да приеме, че германските съдилища са били тези, които е следвало да се произнесат по съществуването на жалбата.

Според Съда оплакването на жалбоподателя за нарушаване на правата на починалата му съпруга е недопустимо *ratione personae*. Съдът не намира основание да се разграничи от последователната си практика, че правата по чл. 8 са строго лични и непрехвърлими, следователно г-н Koch не е правно легитимиран да предяви подобно оплакване.

Публичното оповестяване на запис на телефонен разговор на виден политик по време на производството по отстраняване от длъжност на литовския президент не представлява нарушение на правото на личен живот.

Решение на Съда по делото [Drakšas v. Lithuania \(no. 36662/04\)](#)

Фактите: Жалбоподателят е сред основателите на либералната партия в Литва, чийто председател е бившият президент Паксас. През март 2003 г. секретните служби подслушали и записали телефонен разговор на жалбоподателя с Юрий Борисов – основен спонсор на кандидат-президентската кампания на Паксас. През ноември 2003 г. записът бил излъчен по две национални телевизии. Секретните служби отричали каквото и да било участие в изтичането на информацията. Не било установено кой е дал материала на медиите.

Същата година жалбоподателят бил заподозрян в участие в различни престъпления и било дадено съдебно

разрешение за подслушването му. Службите записали редица негови разговори с президента и с президентски съветници. Жалбоподателят неуспешно обжалвал разрешението за подслушване. Националният съд постановил, че то е било необходимо в интерес на националната сигурност и борбата с престъпността. На жалбоподателя било отказано да му се предостави събраната от службите информация, защото тя вече била препратена по наказателни дела срещу други заподозрени, както и да му бъде дадена информация за резултатите от разследването по повод изтичането на записите на разговора му със спонсора.

На заседание на Конституционния съд по делото срещу президента Паксас били прослушани част от записите на разговори на жалбоподателя с президента, както и този със спонсора. Тъй като заседанието било публично и се предавало пряко по телевизията, записите също били излъчени в ефир.

Жалбоподателят се оплаква по чл. 8 от подслушването и от това, че разговорите му са били изнесени публично. Позовавайки се на чл. 6 и чл. 13 той твърди, че не е имал ефективно правно средство, чрез което да се оплаче, че телефонът му е бил подслушван.

Решението: По оплакването чл. 8 Съдът отбелязва, че страните не спорят, че подслушването представлява намеса в личния живот и че в случая тази намеса има своето правно основание в литовския закон и е била разрешена от съдия въз основа на данни за участие на жалбоподателя в престъпления. Съдът не приема аргумента на жалбоподателя, че подслушването и записването на разговорите му с президента е било незаконно. Вярно, че законът не позволява подслушването на разговорите на държавния глава, но инцидентното участие на президента в телефонен разговор не прави автоматично подслушването незаконно и за другата страна в разговора. Съдът обаче намира нарушение на чл. 8 по отношение на подслушването на разговора със спонсора, тъй като, като са позволили да изтече секретна информация по време на

наказателно разследване, която по закон трябва да се пази, докато тече разследването, а в допълнение и все още не са открили отговорните за това, службите са нарушили разпоредбите на закона.

Що се отнася до публичното изслушване на записите на разговорите на жалбоподателя по време на заседанието на Конституционния съд Съдът напомня, че медиите имат за задача да разпространяват информация и идеи, а обществото има право да ги получава, още повече, когато са замесени високопоставени политически фигури. Такива лица неизбежно и напълно съзнателно са се съгласили да бъдат внимателно наблюдавани от медиите и обществото. Следователно изслушването на разговорите на жалбоподателя в производството пред КС е било в съответствие със закона и е било необходимо в едно демократично общество за защита правата на другите – т.е. не е имало нарушение на чл. 8.

Претърсването на дома на жалбоподателя, който е адвокат и е ползвал дома си като офис и изземването на документи, свързани с негови клиенти, разследвани за данъчни измами, представлява друго нарушение на правата на жалбоподателя по чл. 8.

По оплакването, че жалбоподателя не е бил информиран за даденото разрешение за подслушването и че следователно не е можел да го обжалва (оплакване за липса на правно средство за защита по чл. 13), Съдът отбелязва, че неминуемо секретните средства за наблюдение се прилагат без знанието на наблюдавания и следователно изискването на Конвенцията за предвидимост не означава, че всеки следва

да може да предвиди кога властите биха подслушвали комуникациите му. В допълнение липсата на предварително уведомяване на жалбоподателя е било компенсирано, поне на теория, от строгите изисквания на приложимия закон по отношение на специалните разузнавателни средства и употребата на събраната по този начин информация. Следователно, в това отношение не е имало нарушение на чл.13. Съдът обаче е намерил нарушение на разпоредбата по отношение на неуспешните опити на жалбоподателя в следствие да оспори разпореждането на съда за подслушването на разговорите му, тъй като в конкретния случай не е имало институция, която ефективно да контролира прилагането на специалните разузнавателни средства.

Съдът не намира нарушение на чл.13 по оплакването, че жалбоподателят не е имал средство да получи събраната чрез подслушването му информация, тъй като отказът на секретните служби е обоснован и мотивиран, а именно, че информацията е приложена по други две наказателни производства, по които са били повдигнати сериозни обвинения.

Принудителното автоматично администриране на медикаменти върху жалбоподателката не е било придружено с достатъчно законови гаранции срещу произвол.

Решение на Съда по делото [X v. Finland \(no.34806/04\)](#) – виж раздел 3

6. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕЩТА И РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Налагане на дисциплинарно наказание на затворник поради оплаквания до прокуратурата срещу затворническите власти, възприети от тях като клеветнически, представлява непропорционална намеса в свободата на изразяване на лишения от свобода в нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Marin Kostov v. Bulgaria \(no. 13801/07\)](#)

Фактите: На 26 и 31 октомври 2006 г. последователно, директорът на затвора в Белене, където жалбоподателят излежавал присъда лишаване от свобода, наредил изолирането на г-н Костов в наказателна килия за по 5 дни поради сбиване с други затворници. През време на изтърпяване на дисциплинарните наказания г-н Костов получил колет от майка си, който обаче не му бил предаден. След като затворническите власти му отговорили, че колет не е получаван, жалбоподателят подал оплакване до прокуратурата, като настоявал да се извърши разследване по случая и посочил, че затворническата администрация често допускала грешки и в случая е извършила престъпление по чл. 171 от НК (скриване или унищожаване на чужда кореспонденция). Затворническата администрация възприела писмото на г-н Костов до прокуратурата като клеветническо и на 29.01.2007 г. му наложила наказание изолация в наказателната килия за 14 дни.

Съдът формулира оплакванията на г-н Костов по повод наложеното му наказание за подаденото оплакване до прокурора в светлината на разпоредбите на чл. 8 (право

на личен живот) и чл. 10 (свобода на изразяване) на Конвенцията.

Решението: ЕСПЧ установява нарушение на чл. 10, като намира, че наказанието на жалбоподателя е явно непропорционално на преследваната с него цел и не е било необходимо в едно демократично общество.

Съдът преценява, че налагането на наказание за 14 дни престой в изолирана килия поради изявления, квалифицирани от затворническата администрация като клевета, представлява намеса в свободата на изразяване на г-н Костов. Като прилага установените в практиката стандарти, Съдът установява, че наложеното наказание има своето правно основание във вътрешното законодателство и следователно е предписано от закона, освен това то преследва и легитимна цел, а именно – защита на репутацията и правата на другите, в случая служителите на затвора в Белене. При анализ на необходимостта от подобна намеса в едно демократично общество, ЕСПЧ напомня, че държавата има свобода при предприемане на мерки за адекватна реакция срещу клеветнически обвинения (вж. *Heinisch v. Germany, no. 28274/08*).

Съдът още отбелязва особената необходимост от защита срещу обидни и клеветнически твърдения от естество да нарушат доверието в държавните служители и тяхната служба. Що се отнася до дисциплината в затвора обаче трябва да се има предвид особената уязвимост на лишените от свобода и следователно са необходими сериозни основания за налагане наказания на затворници за предполагаемо неверни обвинения срещу затворническите власти. Затова Съдът следва да прецени дали намесата е била пропорционална на преследваната с нея легитимна цел и дали нейните основания,

посочени от националните власти, са достатъчни и относими (вж. *Janowski v. Poland* [ГО], и *Raichinov v. Bulgaria*).

В настоящото дело Съдът прилага тези стандарти и отбелязва, че изказванията на г-н Костов са извършени в контекста на спор между него и администрацията по отношение ограничаване правото му да получи колет от семейството си. Те са посочени в писмо до прокуратурата, компетентна да извършва контрол над пенитенциарните институции. Поради факта, че първо е опитал да получи информация за колета от затворническите власти и след техния отговор, че такъв не е пристигал, е решил да подаде оплакване до прокуратурата, Съдът смята, че г-н Костов е действал с убеждението, че твърденията му са верни и че той не е имал други намерения, освен да инициира разследване на поведението на администрацията. Още повече, че жалбоподателят е показал на затворническите власти писмото си до прокуратурата. Затова ЕСПЧ не смята, че е била налице належаща социална необходимост от намеса в свободата на изразяване на г-н Костов (вж. *Zakharov v. Russia*, no. 14881/03). Въпреки че в писмото си жалбоподателят е преувеличил в твърденията си, то не съдържа обидно слово и не представлява заплахата за репутацията на служителите, тъй като съдържанието му не е станало публично достояние.

Съдът смята, че оплакване до прокуратурата е бил адекватен начин по вътрешното право за атакуване на ограниченията върху личните права на затворниците, тъй като въпросът за колета не е могъл да бъде отнесен до съда и този факт е от съществено значение при оценка на пропорционалността на намесата. В тази връзка ЕСПЧ се присъединява към решение от 16.03.2007 г. на зам.-министъра на правосъдието, според което дисциплинарната отговорност на затворниците не бива да ограничава техните права на жалби и оплаквания и с поведението си управата на затвора в Белене е предала доверието на жалбоподателя и е създавала пречки за

неговото поправяне. Съдът посочва и Препоръка от 11.01.2006 г. за Европейските правила за затворите, като смята, че наказание, наложено на затворници за оплаквания, които не представляват злоупотреба, може да има възпиращ ефект върху докладване на нередности в затвора. Според Съда наказанието освен това е явно непропорционално, тъй като жалбоподателят е наказан за максималния допустим от закона период и това е довело до ограничаване правата му на свиждане, кореспонденция и социални контакти, което е оказало влияние и върху личния му живот. Нито едно от посочените съображения обаче не е било взето под внимание от националните съдилища, нито е бил разгледан въпросът за свободата на изразяване на жалбоподателя. Съдът следователно установява нарушение на чл. 10 и не намира за необходимо да разгледа и оплакване по чл. 8 от Конвенцията.

Съдът разглежда и оплакване на жалбоподателя по чл. 6, § 1 на Конвенцията във връзка с проведения контрол над наложените му наказания от 26 и 31.10.2006 г. и от 29.01.2007 г. ЕСПЧ не намира нарушение на правото на справедлив процес относно производството по повод наказанията от 26 и 31 октомври, тъй като не установява, че отказ за призоваване на свидетели, посочени от жалбоподателя, е повлияло на справедливостта на процеса. Съдът подчертава, че разпоредбата на чл. 6, § 1 не съдържа правила за допустимост на доказателства или тяхната оценка, понеже те са предмет на регулиране от националното право и националните съдилища. Относно оплакването, че не му е била осигурена правна помощ, жалбоподателят не е показал да му е било попречено да си наеме свой адвокат, а предметът на дисциплинарните производства не е бил от такава сложност, че да налага безплатна правна помощ (вж. *mutatis mutandis*, *McVicar v. the United Kingdom*, no. 46311/99, и обратно *Airey v. Ireland*). Съдът не намира за необходимо да разглежда отделно оплакванията по чл. 6, § 1 във връзка с производството по наказанието от 29.01.2007 г. и твърденията на г-н Костов, че съдът не е бил

безпристрастен и обективен с оглед заключенията по чл. 10 на Конвенцията.

ЕСПЧ присъжда обезщетение на жалбоподателя за неимуществени вреди в размер на 4500 евро.

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Осъждането на журналист за това, че е спомогнал за разпространението на изявления, направени от друг по време на интервю, сериозно накарнява приноса на пресата към дискусиата по въпроси от обществен интерес и не следва да се допуска, освен ако сериозни причини не го налагат.

Решения на Съда по делата [Björk Eiðsdóttir v. Iceland \(no. 46443/09\)](#) и [Erla Hlynisdóttir v. Iceland \(no. 43380/10\)](#)

Фактите: Жалбоподателките са две исландски журналистки, осъдени за клевета да заплатят обезщетение на собственици на стриптийз клубове за това, че са публикували статии, в които има предадени части от интервюта с бивша стриптизьорка (в първия случай) и с клиент на стриптийз бар (във втория). В статията си първата жалбоподателка отразила твърденията на бивша танцьорка, че е била принуждавана да проституира, подтиквана да ползва наркотици и заплашвана от собственика на клуба. В статията било предадено и становището на собственика, който отричал обвинението. В последствие собственикът завел дело за клевета срещу бившата си служителка, жалбоподателката и редактора на вестника, но по-късно оттеглил иска си срещу танцьорката. В крайна сметка жалбоподателката била осъдена да заплати обезщетение в размер на 3 000 евро.

Втората жалбоподателка публикувала статия с подзаглавие „Слухове за мафия“, в която цитирала клиент на стриптийз клуб, който твърдял, че собственикът на клуба е разпространявал слуха, че „литовската мафия“ е в неговия клуб. По дело, заведено

от собственика, жалбоподателката била осъдена да му заплати обезщетение от 1 000 евро, тъй като статията можела да остави читателите с впечатлението, че ищецът е член на организирана, международна престъпна група.

Решението: И в двата случая ЕСПЧ е съгласен, че осъждането на жалбоподателките представлява намеса в правата им по чл. 10 и че намесата е била предвидена в закона. Съдът обаче не е съгласен със становището на правителството, че статиите не са били необходими за обществен дебат. Съдът отбелязва, че публикациите са направени по време, когато в исландското общество широко е дискутирана необходимостта от по-строга регулацията на стриптийз клубовете и споровете дали те не трябва да бъдат въобще забранени. В решенията си националните съдилища въобще не са отдали значение на това обстоятелство. Съдът посочва също така, че като са се ангажирали с подобен бизнес, собствениците на такива клубове е следвало да бъдат наясно, че неизбежно ще попаднат в обществен фокус, където границите на допустимата критика по необходимост са по-широки.

Едновременно с това правото на журналистите да изнасят информация по въпроси от обществен интерес налага те да действат добросъвестно и въз основа на акуратно събрани данни, както и да предоставят достоверна и коректна информация в съответствие с журналистическата етика. Съдът обсъжда подробно съдържанието на двете статии, представените от жалбоподателките доказателства в процеса, както и мотивите на съдебните решения и намира, че жалбоподателките са действали добросъвестно, с грижата, която се очаква да положи един отговорен журналист, отразяващ въпрос от обществен интерес и че те не могат да бъдат обвинявани, че не са проверили достоверността на спорните твърдения. Съдилищата пък от своя страна не са мотивирали достатъчно решенията си, за да покажат, че намесата в правата на журналистите е била необходима в едно демократично общество.

Забраната за поставяне на плакати поради неморалното поведение на издателите и съдържането на препратки към забранени Интернет сайтове е необходимо в едно демократично общество и не нарушава свободата на изразяване.

Решение на Голямото отделение на Съда по делото [Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland \(no.16354/06\)](#)

Фактите: Асоциацията-жалбоподател – националният клон на Raelian Movement, има за цел да осъществява контакти и поддържа добри отношения с извънземни същества. През 2001 г. им било отказано да поставят свои кампанийни плакати на публични места, които изобразявали лица на извънземни и летящи чинии, както и посочвали Интернет адреса на Raelian Movement и техен телефонен номер. Отказът се основавал на това, че организацията била замесена в дейности, засягащи морала и обществения ред – проповядвали политически модел, основан на управлението на интелекта и човешкия клонинг, теоретично се застъпвала за педофилията и кръвосмешението, както и била обект на жалби относно сексуални практики с деца. В предишни години в други градове на Швейцария плакатите на асоциацията-жалбоподател били разрешавани, но в друг град през 2004 г. нейна кампания отново била отказана относно плакат с послание „Господ не съществува”.

Решението: Намесата в свободата на изразяване на асоциацията-жалбоподател е била предписана от закона и е преследвала легитимна цел – предотвратяването на престъпления, защита на здравето и морала и правата на третите лица. В настоящия

случай не е ставало въпрос за обща забрана за разпространяване на някакви идеи, а за забрана на използването на регулирани публични места, като лицата нямат неограничено право на използване на публични средства, особено по отношение на кампании и реклами. ЕСПЧ припомня също така, че свободата на преценка на държавите е тясна по отношение на ограниченията на политическата реч и по-широка относно търговски въпроси и реклами, а в случая плакатите по-скоро са били рекламни изявления, целящи да привлекат хора към движението.

Безспорно плакатите сами по себе си не са съдържали незаконни или шокиращи послания. Същевременно обаче те са препращали към сайта на асоциацията-жалбоподател, който от своя страна препраща към сайт, предлагащ забранени от закона услуги, свързани с клониране. Тези сайтове са били достъпни на практика за всички, включително за децата, поради което интересът на властите да забранят плакатите е бил още по-съществен в този случай. Имайки предвид това, както и дейностите, в които асоциацията-жалбоподател е замесена, Съдът приема, че властите са имали достатъчно основания да не разрешат кампанията. Освен това забраната се е отнасяла само до публични места и асоциацията е можела да продължи да разпространява идеите си по Интернет, чрез брошури или с други средства. Поради това ЕСПЧ приема (с мнозинство от 9 срещу 8 съдии), че властите не са отишли отвъд допустимата им широка свобода на преценка в такива случаи, свързана с използването на публичните места и са представили достатъчни и относими основания за своето решение. То е било пропорционално и не е засегнало самата същност на свободата на изразяване на асоциацията-жалбоподател.

7. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Няма нарушение на правото на собственост, когато властите са наредили събаряне на временна второстепенна постройка в съответствие с разпоредбите на вътрешното законодателство при преследване на легитимни цели и осигурен баланс на интересите.

Решение на Съда по делото [Tashev v. Bulgaria \(no. 41816/04\)](#)

Фактите: Жалбоподателят, г-н Ташев, е съсобственик на имот в гр. Пловдив, в който има гараж и който той е преустроил в работилница за ремонтване на автомобили. Тази дейност била негов основен източник на доходи. През 1999 г. г-н Ташев придобил гаража по давност и му бил издаден констативен нотариален акт. През следващата година при проверка било установено, че гаражът е построен без необходимите разрешителни и без съгласие на останалите съсобственици. В резултат кметът на гр. Пловдив издал заповед за събаряне на гаража, като се позовал на чл. 44 от тогавашния ЗТСУ, даващ правомощия на кмета да задължава собственици на второстепенни постройки да ги поправят, преместват или премахват. След изслушване на експертизи, с решение от 30.12.2003 г. окръжният съд постановил отмяна на заповедта на кмета, тъй като не той бил компетентен, а директорът на Регионалната дирекция по строителен контрол. На 25.05.2004 г. ВАС се произнесъл, че кметът е компетентен, тъй като процесният гараж не представлявал строеж по смисъла на ЗТСУ, а временна второстепенна метална постройка. На 08.10.2004 г. гаражът бил съборен.

Пред Съда г-н Ташев твърди, че заповедта на кмета е индивидуален административен акт и следва да посочва фактически и правни основания за събарянето на гаража с оглед избягване на произвол. Според него не е била налице хипотезата по чл. 44 на ЗТСУ и следователно заповедта не е била законосъобразна. Освен това липсата на яснота на заповедта е лишила жалбоподателя от възможността да защити ефективно правата и интересите си. Г-н Ташев твърди, че няма доказателства, че гаражът представлява опасност за общественото здраве или че местоположението и видът му са неподходящи и че той е построен незаконно.

Решението: Съдът квалифицира оплакванията на жалбоподателя по чл. 1 от Протокол № 1 на Конвенцията в светлината на лишаване от собственост. ЕСПЧ намира, че приложеният закон е бил предвидим и ясен и следователно намесата е „предписана от закона“. Също така са налице легитимни цели от обществен интерес – осигуряване на безопасна и чиста градска среда, опазване на общественото здраве и спокойствието на жителите и др.

Що се отнася до наличието на справедлив баланс на интересите, Съдът отбелязва, че не става въпрос за жилищна сграда, предназначена за обитаване от жалбоподателя или семейството му. Съдът признава, че събарянето на гаража неизбежно е довело до временна невъзможност жалбоподателят да упражнява своята дейност, но неговите инструменти и пособия не са били разрушени и той не е посочил, че е невъзможно да упражнява дейността си на друго място, например в помещение под наем или че ще загуби значителна част от клиентелата си, ако упражнява занаята си на друго място. Затова ЕСПЧ не се съгласява, че събарянето на гаража би

имало значителен ефект върху основната професионална дейност на г-н Ташев. Съдът отбелязва още, че според националните съдилища градоустройственият план не е предвиждал строеж на подобни постройки в района, а самата постройка е представлявала метална барака. Следователно Съдът няма да оспорва решението на властите за събарянето на гаража, тъй като той е бил временна, второстепенна постройка, чието местоположение не е било в съответствие с регулацията на района. Поради това не е налице нарушение на правото на собственост.

Съдът отхвърля като недопустими оплакванията на жалбоподатели за нарушение на правото на собственост и дискриминация във връзка с т. нар. „таван на пенсиите”, като се позовава на делото *Valkov and Others*.

Решение по допустимост по делото [Hristov v. Bulgaria и други жалби \(no. 13684/03 и други\)](#)

Съдът отхвърля като недопустими оплаквания на жалбоподатели за нарушение на правото на мирно ползване на притежанията по чл. 1 на Протокол № 1 на Конвенцията във връзка с т. нар. „таван” на пенсиите. Жалбоподателите още твърдят нарушение на забраната за дискриминация по чл. 14 на Конвенцията, както и на правото на справедлив процес по чл. 6 заедно с правото на ефективни вътрешноправни средства за защита по чл. 13, поради невъзможността да атакуват конституционносъобразността на съответните законодателни разпоредби, които установяват максимума. ЕСПЧ се позовава на заключенията по аналогичното дело *Valkov and Others*, за да отхвърли оплакванията по чл. 1 на Първия протокол и чл. 14. Що се отнася до твърденията във връзка с липсата на средство за оспорване на конституционносъобразността на закона, Съдът ги обявява за недопустими *ratione materiae*.

Съдът отхвърля като явно необосновани оплаквания за

прекомерна продължителност на реституционно производство, поради бездействие на жалбоподателката и липса на неоправдани забавяния, за които да са отговорни националните власти.

Решение по допустимостта по делото [Zagorchinova v. Bulgaria \(no. 26471/06\)](#)

Фактите: С влизане в сила на реституционното законодателство през 1992 г. жалбоподателката и останалите наследници на баща ѝ иницирали процедура за реституция на земеделски земи в гр. Чирпан. Правото им на реституция било признато с две решения на местния районен съд от 30.10.1996 г. и от 29.10.1999 г. Впоследствие с решения от 20.04.2001 г. поземлената комисия определила лицата да бъдат обезщетени с компенсационни бонове или с предоставяне на общинска земя. През 2002 г. г-жа Загорчинова завела иск срещу поземлената комисия за вреди, поради неизпълнение на реституцията в разумен срок. На 23.11.2004 г. искът бил отхвърлен, тъй като съдът намерил, че на жалбоподателката вече са били предоставени компенсационни бонове.

Г-жа Загорчинова твърди пред Съда, че тя не е получавала такива и че националният съд е допуснал грешка, а Правителството е предоставило документи на Съда, според които бонове са издадени на 30.05.2003 г., но че жалбоподателката не се е явила да получи необходимите документи пред земеделските органи, на което все още има право. Пред Съда г-жа Загорчинова се оплаква за прекомерна продължителност на реституционния процес в нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

Решението: Съдът се позовава на делото *Lyubomir Popov v. Bulgaria* и отхвърля оплакванията като явно необосновани. Дори реституцията да е отнела известно време, което нормално технологично се налага, в процеса не е имало неоправдани забавяния и дълги периоди на бездействие. Съдът отбелязва, че в периода 1996 г. (когато е постановено първото решение, с което е признато правото на реституция) –

2003 г. (когато е постановено решението на съда, с което се споменава за издаването на компенсационните бонове) не е имало забавяния в процедурата, а след 2004 г. такива са се дължали на поведението на жалбоподателката, тъй като тя е разполагала с възможността да предприеме мерки за приключване на производството по обезщетяването ѝ и да поиска получаването на издадените ѝ бонове. Дори да не е било установено дали г-жа

Загорчинова е била уведомена за компенсационните бонове към 2003 г, то след решението на съда тя вече е разполагала с информация и е могла да се снабди с необходими документи за приключване на реституцията, но тя явно е избрала да не ги търси, тъй като е настоявала вместо това компенсация със земи и е търсила друг изход от производството.

8. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Съдът отхвърля като недопустими оплакванията на жалбоподатели за нарушение на правото на собственост и дискриминация във връзка с т. нар. „таван на пенсиите”, като се позовава на делото *Valkov and Others*.

Решение по допустимост по делото [Hristov v. Bulgaria и други жалби \(no. 13684/03 и други\)](#) – виж раздел 7

Макар италианските власти да не са успели адекватно и ефективно да разследват твърденията на жалбоподателите, български граждани, за насилие, Съдът не смята, че този факт е повлиян или е следствие на дискриминация.

Решение на Съда по делото [M and others v. Italy and Bulgaria \(no. 40020/03\)](#) – виж раздел 3

• ДЕЛА НА СЕС

Директива 2000/78 допуска национална мярка, която дава възможност на работодателя да прекрати трудовия договор на работника само поради това, че същият е навършил 67 години, дори и тази мярка да не отчита размера на пенсията, която работникът ще получава, при положение че тази мярка е обективно и обосновано оправдана от законосъобразна цел, свързана с политиката по заетостта и пазара на труда, и средствата,

използвани за постигането ѝ, са необходими и подходящи.

Решение на СЕС по делото [C-141/11](#)

Фактите: Г-н Hörnfeldt започнал работа през 1989 г. в шведските пощи. До 2006 г. той работел почасово само един ден седмично, макар че няколко пъти заявявал, че иска да работи повече. Между 2006 и 2009 г. г-н Hörnfeldt работил на 75 % от пълното работно време. През месец май 2009 г. той навършил 67 години и трудовият му договор бил прекратен в съответствие с предвидената в шведското законодателство възможност трудовите договори да бъдат прекратявани без предизвестие в последния ден на месеца, в който работникът навършва 67 години („правилото за 67-годишната възраст“). Г-н Hörnfeldt предявил иск за признаване на уволнението за незаконно, тъй като „правилото за 67-годишната възраст“ представлявало незаконна дискриминация, основана на възраст.

Решението: СЕС приема, че „правилото за 67-годишната възраст“ представлява разлика в третирането въз основа на възраст по смисъла на член 6, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (Директива 2000/78). Тази разлика в третирането обаче няма да представлява забранена дискриминация, ако е обективно и обосновано оправдана от законосъобразни цели. Такива цели биха могли да са политиката по заетостта, трудовия пазар и професионалното обучение. Наред с това средствата за постигане на тази цели трябва да са подходящи и необходими.

В шведския закон не се сочи каква е целта на „правилото за 67-годишната възраст“.

Въпреки това от разпоредбите на Директива 2000/78 не може да се заключи, че липсата на уточнение в националното право за преследваната цел ще доведе автоматично до невъзможност разпоредбата да бъде оправдана. Каква е целта, с която дадена мярка е приета, може да бъде установено и от други данни, които да позволят да се упражни съдебен контрол върху това дали преследваната цел е законосъобразна, както и дали средствата, използвани за постигането ѝ, са подходящи и необходими. Шведското правителство сочи редица цели, свързани с политиката по заетостта и трудовия пазар: да се увеличи размерът на бъдещата пенсия, като се позволи на работниците да полагат труд и след навършване на 65-годишна възраст, по-плавен преходът от активен живот към пенсия, противодействие на недостига на работна ръка поради предстоящите пенсионирания, както и освобождаването на места за по-младите работници на трудовия пазар. СЕС отбелязва, че по принцип такива цели „обективно и обосновано“ оправдават разлика в третирането, основана на възраст.

За да се прецени дали „правилото за 67-годишната възраст“ надхвърля необходимото за постигането на преследваните цели и дали прекомерно уврежда интересите на навършващите 67-годишна възраст работници, следва мярката да бъде анализирана както от гледна точка

на вредите, които може да причини на съответните лица, така и относно ползите от нея за обществото като цяло и за отделните му членове. СЕС отбелязва, че законът забранява да се предвижда задължителна пенсионна възраст под 67 години, което значи, че се предоставя безусловно право на работника да полага труд до навършване на 67 години и по този начин да увеличи доходите, въз основа на които се изчислява пенсията му и съответно тя да бъде в по-висок размер. Ако трудовият договор бъде прекратен, работодателят може да предложи на работника срочен трудов договор, като страните свободно договарят срока на този договор. В края на професионалната си кариера работникът получава финансово обезщетение чрез заместващ доход под формата на пенсия.

Следователно Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална мярка, която дава възможност на работодателя да прекрати трудовия договор на работника само поради това че същият е навършил 67 години, дори и тази мярка да не отчита размера на пенсията, при положение че тази мярка е обективно и обосновано оправдана от законосъобразна цел, свързана с политиката по заетостта и пазара на труда, и представлява необходимо и подходящо средство за постигането на тази цел.

9. ДРУГИ ПРАВА

- **ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ**

Съдът е отхвърлил предварителното възражение на правителството по чл. 35, § 1 от Конвенцията относно условията за допустимост на жалбата, че тя е подадена девет години след изчезването на сродника на жалбоподателите.

Решение на Съда по делото [Er and Others v. Turkey \(no. 23016/04\)](#)

Съдът отбелязва, че в случаите на изчезване, повече от колкото в случаите на убийство, е много по-трудно за близките да преценят какво се случва или какво трябва да очакват от властите. Съдът следва да съобразява, че нормално след изчезването близките са несигурни и объркани. Нещо повече, фактът на изчезването е толкова

тежък и сериозен, че не може твърде стриктно да се изисква от близките да са експедитивни в отправянето на оплакванията си до международен съд. На последно място, националните власти са тези, които могат най-добре да разследват фактите. Всички тези аргументи оправдават прилагането на един не дотам строг подход при преценката дали е спазен шест-месечния срок за подаване на жалба в случаите на изчезване. Наред с преценката на особената ситуация, в която са се намирали близките на изчезналия, Съдът е обсъдил и е приел, че те са спазили всички изисквания за своевременно уведомяване на властите, за оказване на сътрудничество при разследването, за търсене на информация и подтикване на разследващите органи да продължават действията си.

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел.: 02/980 39 67
Тел./Факс: 02/980 66 33

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя Полина Русинова. За изготвянето допринесоха адв. София Разбойникова, адв. Диляна Гитева и Милена Ванкова. Е-mail за връзка:
hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Публикуваният текст не обвързва Европейския съд по правата на човека, Съвета на Европа или Съда на Европейския съюз.

Настоящата публикация е осъществена с подкрепата на Институт „Отворено общество“ – София. Изложените в нея мнения и позиции принадлежат единствено на авторите на този материал. Те по никакъв начин не могат да се приемат за израз на мнения и позиции на Институт "Отворено общество" – София.

